

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Saresma, Tuija

Title: Vihan sfäärit : valkoisten heteromiesten affektiivinen mobilisaatio sosiaalisessa mediassa

Year: 2020

Version: Accepted version (Final draft)

Copyright: © Kirjoittaja & Ethnos ry, 2020

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Saresma, T. (2020). Vihan sfäärit : valkoisten heteromiesten affektiivinen mobilisaatio sosiaalisessa mediassa. In J. Rinne, A. Kajander, & R. Haanpää (Eds.), *Affektit ja tunteet kulttuurien tutkimuksessa* (pp. 196-243). Ethnos ry. Ethnos-toimite, 22. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/315039>

Tuija Saresma

VIHAN SFÄÄRIT: VALKOISTEN HETEROMIESTEN AFFEKTIIVINEN MOBILISAATIO SOSIAALISESSA MEDIASSA

Miten affekti toimii ja saa asioita tapahtumaan? Kuinka affektien avulla mobilisoidaan ihmisiä ja kuinka niiden ympärille rakentuu yhteisöjä? Pyrin vastaamaan näihin kysymyksiin lukemalla sukupuoleen, seksuaalisuuteen ja ”rotuun” liittyviä sosiaalisen median keskusteluja Sara Ahmedin¹ affektikäsitteen kautta. En kysy, mitä tunteet *ovat*, vaan mitä ne *tekevät*: miten ne ”kiertävät ruumiiden välillä, miten ne ’liimautuvat kiinni’ ja myös liikkuvat”.² Lähestyn manosfääriksi nimettyä sukupuolta ja erityisesti maskuliinisuutta käsittelevien blogien ja nettisivustojen verkostoa tunneyhteisönä, joka rakentuu tiettyjä ideologisia sisältöjä ja diskursiivisia käytäntöjä kierrättämällä. Lähestymistavassani affektit ovat ylyksilöllisiä, kulttuurisia käytäntöjä. Tarkastelen niiden performatiivista voimaa: osoitan esimerkkitekstien avulla, miten ne tuottavat ja vahvistavat manosfäärin tiettyjen ideologioiden ympärille syntyviä tunneyhteisöjä.

Manosfäärin keskusteluja tarkastelemalla puran affektiivisten nettikeskustelujen toiminnan logiikkaa ja niiden performatiivisuutta eli kykyä aikaansaada asioita. Affektiivisten käytäntöjen tason eli puheaktien itsensä lisäksi tarkastelen affektien politiikkaa ja avaan niitä ideologisia kytköksiä, joita näennäisesti viattomilla nettikeskusteluilla on ihmisten toimintaan ja jopa suoraan fyysiseen väkivaltaan.

Aloitan lyhyillä tapausesimerkeillä, joiden jälkeen esittelen käyttämäni käsitteet ja teoreettiset metodologiset lähestymistavat. Jo mainitsemieni affektin ja performatiivisuuden lisäksi esittelen intersektionaalisen lukutavan. Hyödynnän näitä kaikkia nettikirjoitusten luennassani. Analysoin nettitekstien retoriikkaa kuvatakseni tapaa, jolla affektiiviset kirjoitukset toimivat manosfäärissä. Tarkastelen myös manosfääristä käsin tapahtuvaa mobilisoitumista ja liitän liikehdinnän poliittiseen kontekstiinsa. Osoitan, että manosfäärille tyypillinen konservatiivisuus liittyy alt-rightin nousuun. Ideologisesti tämä näkyy taantumukselliseen ajatteluun kiinnittyvänä oikeistopopulismina. Artikkelin loppuun pohdin antifeminismin, naisvihan ja rasmin kytkeytymistä ja vaikutuksia käytäntöihin.

¹ Ahmed 2004; 2018.

² Ahmed 2018, 13.

Inceleitä ja ihmissuhdeblogeja

Keväällä 2018 Kanadan Torontossa nuori mies, johon viitataan nimikirjaimilla AM³ ajoi tieteen tahtoen useiden jalankulkijoiden päälle. Hän julisti muutamaa minuuttia ennen tekoaan postaamassaan Facebook-päivityksessä, että hänen motiivinsa oli tappaa mahdollisimman monta naista. Samassa yhteydessä AM kertoi haluavansa ”kukistaa” kaikki ns. alfa-miehet (”Chadit”) ja saavuttamattomat naiset (”Stacyt”), koska näillä oli aktiivinen seksielämä, kun taas hän ei ollut itse koskaan päässyt harrastamaan seksiä naisen kanssa. Hän myös latsi YouTubeen videon, jossa kertoi ihailevansa herrasmiesmäiseksi luonnehtimaansa ER:ää.⁴

Mainittu ER tappoi keväällä 2014 Kaliforniassa seitsemän ihmistä mukaan lukien itsensä. Hänenkin motiivinsa oli naisviha: hän halusi kostaa naisille, joita hän ei saanut. Hän jätti jälkeensä lähes 140-sivuisen nettimanifestin. Siinä hän julistaa pettyneensä ihmiskuntaan ja erityisesti naisiin, jotka torjuivat hänet seksuaalisesti, vaikka antautuivat muille. YouTubeen lataamissaan videoissa hän valitti, että naiset eivät anna hänelle seksiä, vaikka hänellä olisi siihen mielestään täysi oikeus. Hän päätti kostaa osattomuutensa naisille ja koko maailmalle tappamalla. Tämän hän sanoi kokevansa velvollisuudekseen.

Tappamisesta velvollisuutenaan kirjoittaa myös kolmas ennen terroritekojaan manifestin internetissä julkaissut joukkomurhaaja. ABB tappoi kesällä 2011 Norjassa kymmeniä ihmisiä. Hän väitti massiivisessa, pitkälti muiden teksteistä leikkaa-ja-liimaa -tekniikalla kootussa 1 500-sivuisessa julistuksessaan toimineensa monikulttuurisuutta ja islamia vastaan. Manifestissaan hän luonnehti itseään konservatiiviksi ja nationalistiksi, sotilaaksi ja ritariksi.⁵ Vaikka rasistinen motiivi on tässä tapauksessa erityisen selkeä, myös ABB pitää naisia alempiarvoisina ja vihaa erityisesti feministejä.⁶ Näiden kolmen terroriteon taustalla on kauna ja viha naisia sekä rodullistettuja, siis valkoisen miehen ”toisia” kohtaan. Murhaajille sukupuolesta ja sen ohella rodusta tulee tappamisen motiivi ja oikeutus, joka liittyy heidän heteroseksuaalisen halunsa tyydyttämättä jäämiseen. Tekijät pitävät tappamista oikeutettuna – rangaistuksena, jonka uhrit ansaitsivat.

³ Monien kouluampumisten, terrorististen hyökkäysten tai muiden samankaltaisten isoon joukkoon kohdistuvien väkivallantekojen yksi motiivi on ”tulla kuuluisaksi”. Koska en halua osallistua heidän maineensa kasvattamiseen, käytän heistä vain nimikirjaimia.

⁴ Näin tapahtumaketjua kuvaavat toimittajat Juuso Määttänen ja Pekka Torvinen Nyt-liitteeseen incel-ilmiöstä kirjoittamassaan jutussa (2018).

⁵ Hervik & Meret 2013, 181.

⁶ Walton 2012; Hervik & Meret 2013.

Naisia on syytetty heteromiesten seksinpuutteesta myös suomalaisessa julkisessa keskustelussa. Esimerkiksi kirjailija Timo Hännikäinen on julkaissut kokonaisen esseekokoelman *Ilman – esseitä seksuaalisesta syrjäytymisestä* (Savukeidas 2009), jossa hän kertoo yksityiskohtaisesti ilman naista elämisen aiheuttamasta kärsimyksestä ja ehdottaa naisille miesten asepalvelukseen verrattavaa palvelusaikaa bordelleissa.⁷ Miesasiamieheksi itsensä nimennyt Henry Laasanen on kirjoittanut 2000-luvun ensimmäiseltä vuosikymmeneltä alkaen ”naisten seksuaalisesta vallasta”, ”markkina-arvoteoriasta” ja ”ylemmän ja alemman tason miehistä”. Laasanen kirjoitusten argumentit perustuvat naisten ja miesten oletettuun lähtökohtaiseen erilaisuuteen, mutta pintaa raaputtamalla paljastuu myös muita eroja, jakolinjoja ja hierarkioita sekä toisaalta hegemonisia tai normatiivisia positioita, kuten heteroseksuaalisuus ja valkoisuus. Hännikäisen ja Laasanen käyttövoimana on selkeä feminisminvastaisuus.⁸

Laasanen on tunnettu antifeministi ja miesasiabloggaaja. Myös esittämässäni kuvauksissa incel-murhista hyödynnetään naisvihamielisen viestin levittämiseen sosiaalista mediaa. Incel on netin kuvalaudoilla yleistynyt nimitys, jolla yksinäiset miehet viittaavat itseensä; se tulee sanoista *involuntary celibacy* eli ei-toivottu selibaatti.⁹ Käsite on ollut jo vuosia käytössä internetin alalaidalla, jota Suomessa edustaa Ylilauta ja kansainvälisesti 4chan sekä sen seuraaja 8chan. Myös suomalaisessa blogosfäärissä incel-ideologiasta on keskusteltu 2000-luvun alusta lähtien. Incel-keskustelussa sukupuoli, seksuaalisuus ja ”rotu” tai pikemminkin vallan näennäisesti neutraalit kategoriat eli mieheys, heteroseksuaalisuus ja valkoisuus kietoutuvat yhteen.

Manifestissaan ER kirjoittaa kokeneensa sietämättömänä ajatuksen, että tuttu musta poika oli menettänyt neitsyytensä (tai ”päässyt siitä eroon”) jo kolmetoistavuotiaana ja vieläpä vaalealle tytölle. Hän puhuu tästä pojasta ”alempiarvoisena” ja ”saastana”. Hän muistuttaa polveutuvansa brittiaristokratiasta siinä missä musta poika polveutuu orjista. Siksi seksikokemus olisi ER:n mielestä kuulunut hänelle, ei tuolle toiselle. Silti hän kärsii edelleen poikuudestaan – ja syyttää naissukupuolta naurettavuudesta ja epäreilyydestä.

Vaikka ER:n syytös kohdistuu avoimesti naiseen, hänen argumentaationsa perustuu valkoista ylivaltaa ajavalle rasistiselle ideologialle. Esimerkiksi alt-right -liikehdintä eli oikeistolaisille arvoille perustuva,

⁷ Ks. myös Saresma 2016.

⁸ Saresma 2012; 2014; 2016; 2017.

⁹ Ging 2017.

mutta radikalisoituvaa nettiliikettä kytkeytyy Yhdysvalloissa oikeistopopulismiin.¹⁰ Samoin suomalaistenkin poliitikkojen esittämät salaliittoteoriat ”väestönvaihdosta”¹¹ perustuvat ajatukselle, että valkoiset ovat menettämässä heille kuuluvan valta-asemansa. Samalla on murenemassa patriarkaatti, suoran käännöksen mukaisesti isänvalta, joka perustuu miesten kyseenalaistamattomaan valta-asemaan perheessä ja yhteiskunnassa. Valkoista patriarkaalista ideologiaa puolustaa myös ABB:n massamurha, jonka tarkoitus oli estää monikulttuurista, feministien hallitsemaa yhteiskuntaa toteutumasta. Mainitut miehet kokevat naisten (itsemääräämis) oikeuden, feminismin ja monikulttuurisuuden kyseenalaistavan valkoisten heteromiesten valtaa ja kyseenalaistavan heidän oletettua etuoikeuttaan.¹² He ovat siksi valmiita jopa kylmäverisesti murhaamaan naisia ja muita tielle osuvia.

Manosfäärin tahmainen maskulnismi ja misogynia

Sosiaalisesta mediasta on tullut tärkeä osa arkipäiväämme; se on myös nykyisen mielipidevaikuttamisen keskeisiä areenoita.¹³ Eri nettifoorumeilla tuotetaan aktiivisesti itseä (minätyö) ja tuodaan esiin omaa asiantuntemusta, mutta käydään myös ideologiaa kamppailuja esimerkiksi sukupuolijärjestyksistä ja etnisistä valta-asetelmista.¹⁴ Sosiaalinen media ja niin kutsuttu Web 2.0 perustuvat keskustelulle: ääneen pääsevät ihanteellisesti kaikki. Demokratisoivan ideaalitalanteen kääntöpuoli on, että kun perinteisen median portinvartijat eivät valvo nettikeskusteluita, ruma keskustelutyylit ja asiattomat kommentit valtaavat alaa. Viestintäympäristön teknologisen murroksen, digitalisaation myötä netistä on tullut uudenlainen, lähes säätelemätön julkisen keskustelun tila, joka mahdollistaa sensuroimattoman keskustelun ja tarjoaa areenan faktoista irtautuville keskusteluille, poliittiselle ja ideologiselle polarisaatiolle ja myös vihapuheelle.¹⁵

Netissä käydyt keskustelut ovat usein affektiivisia. Ideologiset kamppailut voivat johtaa asenteiden ja mielipiteiden polarisoitumiseen. Puhutaan niin sanotusta kuplautumisesta, jolla viitataan netin taipumukseen muodostaa yhden asian ympärille rakentuvia affektiivisia yhteisöjä tai ”kaikukammioita”.¹⁶ Näiden sisällä samanmieliset kaiuttavat toisilleen yhtä mielipidettä. Internetin fragmentoituuksessa yhä pienempiin lohkoihin¹⁷ alkaa omassa kuplassa näyttää siltä, että minun

¹⁰ Nagle 2017, 54–67.

¹¹ Ks. esim. Suomen Uutiset 2018.

¹² Hervik & Meret 2013, 180; Kimmel 2013; ks. myös Saresma (tulossa).

¹³ Suominen 2013, 11; Noppari & Hautakangas 2012, 13.

¹⁴ Noppari & Hautakangas 2012, 13; Saresma 2017a.

¹⁵ Vihma et al. 2018; Knuutila et al. 2019.

¹⁶ *Echo chambers*, Sunstein 2001.

¹⁷ Ks. esim. Horsti & Nikunen 2013.

mielipiteeni on sekä oikea että ainoa. Myös niin kutsuttu vahvistusharha tai vahvistamistaipumus, kognitiivinen vinouma, jossa suositetaan omia ennakkokäsityksiä vastaavaa informaatiota, tukee tällaisen näkemyksen syntymistä.¹⁸ Netti tarjoaa demokratisoitumiskehityksen rinnalla kasvuympäristön myös antidemokraattisille ja taantumuksellisille ryhmille.¹⁹

Myrkyllinen antifeminismi, joka leviää online-verkostoissa ja alustoilla, kuvaa sosiaalisen median affektiivista voimaa. Artikkelini alun esimerkkimiehet jakavat naisvihan, vaikka heidän toimintansa on muuten erilaisten, enemmän tai vähemmän radikaalien ideologioiden motivoimaa. Heidä yhdistää myös toiminta netin ”miesten alueella” eli manosfäärissä. Manosfääri-käsitteellä viitataan 2010-luvulla syntyneeseen mieheyttä ja maskuliinisuutta käsittelevien blogien ja nettisivustojen yhteenliittymään, kuten toimittaja Aurora Rämö (2019) sen määrittelee keskustelufoorumien ja netin massamurhien yhteyksiä kartoittavassa reportaasissaan. Monien mielestä sitä yhdistää juuri vihamielinen suhtautuminen naiseen ja feminismin vastustaminen.²⁰ Sen juuret ovat 1980-luvun miesliikkeissä, jotka nekin ammensivat ideologiaansa uusoikeistolaisuudesta, levittivät viestiään eri kanavia pitkin ja saivat julkisuutta tiedotusvälineissä.²¹ Ymmärrän manosfäärin kattokäsitteenä, jonne mahtuu erilaisia tapoja käsitellä mieheyttä ja maskuliinisuutta.²² Sinne mahtuu viattomia miesten harrastesivustoja ja esimerkiksi heteroseksuaalista maskuliinisuutta tuottavia sivustoja, joilla opetetaan iskemään naisia,²³ mutta myös radikaalimpia sivustoja, joilla julistetaan islaminvastaisuutta ja antifeminismia.²⁴ Antifeminismi on tunnistettavin manosfäärin yhteisöjä yhdistävä ideologia,²⁵ vaikka nettikeskusteluihin kietoutuu useiden tukijoiden mukaan myös muukalaisvihaa ja rasismia.²⁶

Laasasen kaunan sävyttämää, mutta alkuvaiheessa varsin maltillista miesasiablogia ja väkivaltaisia incel-keskusteluja ei välttämättä heti yhdistä toisiinsa. Manosfäärin eri puolet näyttävät kuitenkin lähenevän toisiaan affektiivisen mobilisoinnin tuloksena. Tähän saakka varsin fragmentaarinen manosfääri²⁷ alkaa sulautua yhä yhtenäisemmäksi affektiiviseksi yhteisöksi, joka muotoutuu

¹⁸ Nickerson 1998.

¹⁹ Uusimmissa tutkimuksissa tosin osoitetaan, että sosiaalinen media voi myös mahdollistaa erimielistien ihmisten keskustelun perinteistä mediaa paremmin ja näin antaa tilaa myös eroille ja erimielisyyksille (Lu & Lee 2020).

²⁰ Ging 2017; Nurminen 2019; Cambridge English Dictionary, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/manosphere>

²¹ Ks. esim. Faludi 1994, 118–123, 260–306; Nagle 2017, 86–100.

²² Ging 2017; Nurminen 2019.

²³ O’Neill 2018.

²⁴ Rämö 2019.

²⁵ Nurminen 2019; Ging 2017.

²⁶ Horsti & Nikunen 2013; Ging 2017; Nurminen 2019; Vainikka 2019.

²⁷ Ging 2017.

tietynlaisissa diskursiivisissa käytännöissä ja jota määrittää yhä selvemmin naisviha. Myös suomalaisen manosfäärin keskustelut radikalisoituvat.²⁸ Viimeistään incel-keskustelun keväällä 2018 tihkuttua internetin ”kuvalaudoilta” suomalaiseen mediajulkisuuteen²⁹ on syytä tarkastella sitä, miten manosfäärin affektiiviset yhteisöt rakentuvat tiettyjen ideologioiden ympärille.

Netin miesliikehdinnästä puhutaan myös maskulinismina, maskulismina tai uusmaskuliinisuutena (*neomasculinism*).³⁰ Miesasiakeskustelua Suomeen juurruttanut Laasanen kuvaa blogikirjoituksessaan ”Mitä on maskulismi?” (20.3.2010) liikehdintää seuraavasti:

Viitataan maskulismin miesten oikeusliikkeen liberaaliin ideologiaan (moderniin tai edistykselliseen maskulismiin), joka tuo esille miesten ongelmia, vaatii miehille oikeuksia ja edistää miesten tasa-arvoa. Edistyksellinen maskulismi pyrkii feminismin tavoin poistamaan sukupuolten epätasa-arvoa. Se edustaakin feministisen kolikon kääntöpuolta. Suomalaiset järjestäytyneet miesliikkeet (esim. Vihreät miehet ja Miesten tasa-arvo ry) ovat ideologialtaan lähellä liberaalia maskulismia.

Laasanen kirjoittaa myös maskulismin sopivan ”ideologiana hyvin liberaalin (kirjoitusmuoto alkuperäinen) agendaan, joka haluaa väri- ja sukupuolisokeaa tasa-arvoa”. Hän huomauttaa maskulistien olevan ”liikaa konservatiivista liikettä vastaan, joka olisi sille potentiaalinen liittolainen”. Laasanen vihjaa siis jo vuonna 2010 yhtymäkohtiin oikeistolaisen konservatismiin kanssa. Hän kirjoittaa myös antifeministien väitteitä toistaen, että maskulistisen ”liikkeen tarkoituksena on balansoida feminismin vaikutus”:

maskulistien mielestä feminismi on hyvin pitkälle saavuttanut sen, mitä se on lähtenyt hakemaan. Aluksi feminismi toimi ihmisoikeuksien puolesta, mutta vähitellen feminismistä on tullut pelkkä naisten intressejä ajava järjestö – samanlainen kuin ammattiyhdistyksistä. Se ajaa vain naisten etuja – myös juonittelemalla ja valehtelemalla – eikä sillä ole juuri mitään käsitystä oikeudenmukaisuudesta. Monien maskulistien mielestä feminismi ei ole koskaan edes välittänyt tasa-arvosta; päinvastoin feminismi on pitänyt miehet traditionaalisissa rooleissaan samalla kun se on hakenut etuja naisille.

Bloggauksessa on erotettavissa kaikuja eri ideologioista. Blogitekstissä tapahtuva retorinen siirtymä maskulistien kuvaamisesta maltillisen liberaaleina radikaalin antifeministiseen näkemykseen enteilee miesliikehdinnän radikalisoitumista.

²⁸ Nurminen 2019; Vainikka 2019.

²⁹ Määttä & Torvinen 2018.

³⁰ Nurminen 2019; Vainikka 2019.

Maskulinismi sisältää implisiittisesti ajatuksen miesten, vallan ja väkivallan niveltymisestä. Teivo Teivainen (2012) tulkitsee liikehdintää maskulinistisena nationalismina, joka liittyy yhtä lailla jihadismiin ja länsimaiseen nationalismiin. Tällaisessa sotaisassa kansallismielisyydessä on hänen mukaansa kyse patriarkaatin arvoja pönkittävästä maskuliinisuudesta. Myös kanadalaiset antifeminismin tutkijat Melissa Blais & Francis Dupuis-Déri (2011) puhuvat maskulinismista (kantasanana ranskan *masculinité*) myrkyllisenä ja vahingollisena ideologiana. Urpo Kovalalle ja Jyrki Pöysälle (2017) maskulinismi näyttää sen sijaan viittaavan sinänsä neutraaliin korostettuun maskuliinisuuteen, mieheyteen tai miehekkyyteen. Käsitteen käyttö tässä löyhässä merkityksessä on suomen kielessä yleistä. Itse viittaa maskulinismilla ja miesliikehdinnällä pääasiassa netissä toimivaan miesasialiikkeeseen (*Men's Rights Activism* eli MRA), jonka jäsenet ovat selkeän antifeministisiä eli feminisminvastaisia³¹ sekä sen antifeministiseen ideologiaan ja pyrkimykseen mobilisoida kannattajia yhteiselle ristiretkelle feminismiä vastaan.

Antifeminismin eli yleensä miesasialiikehdintään kytkeytyvän, selkeästi ilmaistun feminisminvastaisuuden takana on misogynia eli naisviha. Kate Manne (2017) korostaa, että misogynia on sosiaalinen tai rakenteellinen ilmiö, jota ei pitäisi hahmottaa yksittäisten miesten vihamielisyytenä naisia kohtaan. Naisviha on hänen mukaansa prosessi, jonka tarkoitus on kontrolloida, valvoa ja rangaista naisia. Naisvihan logiikka toimii siten, että patriarkaattia palvelevia ”hyviä” naisia palkitaan näiden uskollisuudesta ja ”pahoja”, miehistä kontrollia kyseenalaistavia naisia rangaistaan. Misogynia toimeenpanostrategiana perustuu kaunaan, närkästykseen ja ajatukseen siitä, että ”meillä” (miehillä) on oikeus hallita naisia³² Tämä ajattelutapa leviää manosfäärissä, sillä toistamalla ja kierrättämällä näitä ajatuksia ja niiden muunnelmia miesasiamiehet tahmaavat affektiivisesti esimerkiksi feminismin vääristyneeksi ja vahingolliseksi ajattelutavaksi liimaamalla siihen kielteisiä ajatuksia.³³

Nettikeskustelun tuottavuus: affektien kierto ja performatiivinen intersektionaalisuus

Sara Ahmed kuvaa kirjassaan *Tunteiden kulttuuripolitikka* (2004; suomennettu 2018) sitä, kuinka affektiiviset tekstit järjestävät ihmisiä yksilöinä ja ryhmien jäseninä kiertäessään julkisuudessa. Ahmedia seuraten en tee jyrkkää eroa tunteiden ja affektien välillä: affektit ovat tarkastelussani diskursiivisia ja tunteilla on myös materiaalisuutensa. Affekti viittaa välittömiin fyysisiin reaktioihin,

³¹ Blais & Dupuis-Déri 2011.

³² Ks. myös Kimmel 2013.

³³ Ahmed 2018, 82.

jotka edeltävät nimeämistä tai tulkintaa.³⁴ Tekstit ovat affektiivisuudessaan performatiivisia, sillä ne liikuttavat tai aikaansaavat vaikutuksia. Performatiivisuus tarkoittaa tässä sitä, että tekstit vaikuttavat aikaansaamalla meissä tunteita: tunteet eivät *ole* tai sijaitse teksteissä, vaan ne tulevat oleviksi vasta nimettäessä ja kohdistuessaan johonkin tai joihinkin.

Osallistumme affektiivisiin käytäntöihin esimerkiksi asettamalla teksteissä kuvattavat ”toiset” – manosfäärissä vaikkapa feministit tai maahanmuuttajat – tunteidemme, esimerkiksi pelkojemme tai vihamme lähteiksi. Tarkastelenkin tekstien herättämiä tunteita sosiaalisina sen sijaan, että lähestyisin tekstien vaikutuksia tai niiden kirjoittajaa yksilöpsykologisesta, esimerkiksi yksittäistä miesasiamiestä tai inceliä psykologisoivasta näkökulmasta. Ahmedin tapaan ajattelen tunteita yhteiskunnallisina ja kulttuurisina käytäntöinä, en psykologisina tiloina: tunteet ovat yliyksilöllisiä, ne koetaan suhteessa toisiin ja ne suuntautuvat kohti toisia eli ovat intentionaalisia.³⁵

Manosfääri on tehokas affektien kanavoinnin alusta. Eliisa Vainikka (2019) analysoi antifeminististen verkkokeskustelujen ympärille syntyviä tunneyhteisöjä, joissa ”ei-maskuliiniseksi ymmärretyt tunteet, kuten epävarmuus, huolestuneisuus, ahdistuneisuus tai surullisuus pyritään kääntämään raivoksi tai vihaisuudeksi”.³⁶ Kanavoidut affektit nivoutuvat tunneyhteisöissä yhteen joskus kohtalokkain seurauksin. Esimerkiksi alussa mainitsemani Toronton ja Kalifornian tapaukset ovat valitettavasti vain osa jatkumoa, johon voi lisätä esimerkiksi El Pason ja Christchurchin. Aurora Rämö (2019) kuvaa Uuden Seelannin ampumistapausten jälkeen julkaistussa manosfäärin vihaa tarkastelevassa reportaasissaan, että manosfäärin yhteisöön voidaan yhdistää vuoden 2014 jälkeen 14 tappajaa. He ovat murhanneet 160 ihmistä. Kyse ei siis ole mistään marginaalisesta ilmiöstä.

Sosiaalisen median ja erityisesti ”lautojen” kuten 4Chan, 8Chan ja Suomessa Ylilauta, kyky mobilisoida ”vihaisia nuoria miehiä” poliittiseen toimintaan³⁷ liittyy affekteihin. Ruumiilliset affektit ja yhteiskunnan tason emotionaaliset reaktiot kietoutuvat toisiinsa manosfäärissä. Tunteiden yliyksilöllisyys ilmenee: julkiset tunteet eivät ole vain yksilöllisten tunteiden muunnelmia, vaan ne kiteytyvät tiettyinä aikana laajasti jaetuiksi tunnerakenteiksi, jotka strukturoivat kokemuksiamme.³⁸ Tunteet siis järjestävät ihmisiä ja yhteisöjä. Ne muuntuvat manosfäärissä erityisesti vihan ja kaunan kokemusten ilmauksiksi, jotka performatiivisesti edelleen lietsovat tunteita ja toimintaa. Blogissa

³⁴ Paasonen 2017, 42.

³⁵ Ahmed 2018, 19–20. Ks myös Saresma 2016.

³⁶ Mt., 4. Ks. myös Kimmel 2013, 32–34.

³⁷ Nagle 2017.

³⁸ Hoggett & al. 2013, 571; Saresma 2016.

performoidut tunteet kiertävät ja kiertäessään leviävät tai tarttuvat.³⁹ Esimerkiksi viha ”liimaa ’vihan kuvia’⁴⁰ yhteen ja muuttaa ne yleisiksi uhiksi”.⁴¹ Pelko ja viha, jotka liittyvät maahanmuuttokeskusteluissa uhkaavaksi koettuihin muukalaisiin, saattavat olla erityisen tahmeita ja tarttuvia.

Manosfäärille ominainen mutta nykykulttuurissa laajemminkin yleistynyt vihapuhe⁴² on oikeistopopulismin nousuun liittyvän ja median toistaman tunnerakenteen ilmenemismuoto, joka korostaa jakoa ”meihin” ja ”muihin” ja toisten näkemistä vihollisina.⁴³ Manosfääriin ehkä tiivistyykin jotakin nykykulttuurissa vallitsevasta tunneilmastosta. Se on esimerkki tavasta, jolla affektiiviset tekstit järjestävät ihmisiä yksilöinä ja ryhmien jäseninä kiertäessään julkisuudessa. Tekstit liikuttavat tai aikaansaavat vaikutuksia. Toisaalta niissä performoidaan erilaisia tunteita. Tekstit vaikuttavat tällä tavalla: tunteet eivät ”ole” tai ”sijaitse” teksteissä, vaan ne tulevat oleviksi vasta nimettäessä ja kohdistuessaan johonkin.

Edelliset esimerkit kuvaavat sitä, miten manosfäärin affektiiviset yhteisöt rakentuvat eksplisiittisesti sukupuolen ympärille ja miten heteroseksuaalisuus ja valkoisuus lähtöoletuksina kietoutuvat sukupuoleen. Manosfäärin misogyniset keskustelut linkittyvät myös osaksi kansainvälistä nationalistista, islaminvastaista ja valkoista ylivaltaa kannattavaa blogiverkostoa. Se kytkeytyy edelleen muihin verkkoviestintäympäristöihin, joissa samankaltaiset kansallismieliset ja äärioikeistolaiset tunneyhteisöt muodostuvat.⁴⁴

Intersektionaalisuus käsitteenä avaa tapaa, jolla sukupuoli leikkautuu muiden hierarkkisten erojen kanssa. Käsitteen toi feministiseen keskusteluun Kimberlé Crenshaw (1991), ja sitä on käytetty sen jälkeen laajalti. Intersektionaalisuus tulee latinan sanoista *inter* (välissä oleminen) ja *sectio* (leikata); sananmukaisesti intersektio onkin leikkauskohta. Matematiikassa sillä tarkoitetaan toisiaan leikkaavia janoja ja kielitieteessä limittymistä.⁴⁵ Intersektionaalisessa lähestymistavassa painotetaan yksilöiden ja ryhmien välisiä eroja, jotka liittyvät sukupuoleen, etnisyyteen tai ”rotuun”, seksuaalisuuteen, yhteiskuntaluokkaan, maantieteelliseen sijaintiin, ruumiilliseen kyvykkyyteen ja muihin vastaaviin ihmisiä eri tavoin asettaviin tekijöihin tai identiteettikategorioihin. Kimberlé

³⁹ Ahmed 2004, 10; Hokka & Nelimarkka 2019.

⁴⁰ Esimerkiksi maahanmuuttajan figuuria tai myyttiä, ks. Ruotsalainen & Saresma 2017.

⁴¹ Ahmed 2018, 28.

⁴² Ks. Knuutila et al. 2019; Pöyhtäri et al 2013.

⁴³ Palonen & Saresma 2017; Palonen & Saresma 2019; Hokka & Nelimarkka 2019.

⁴⁴ Nurminen 2019; Hokka & Nelimarkka 2019, 5.

⁴⁵ Saresma 2018, 27.

Crenshaw (1989) on osoittanut mustien köyhien naisten tulevan moninkertaisesti alistetuiksi verrattuna muihin. Sittemmin on alettu tarkastella myös muita eroja. Merkittäviä eivät ole vain erot sinänsä, vaan niiden yhteisvaikutus.

Intersektionaalisuuden tarkastelussa keskitytään usein marginalisoitujen kokemuksiin. Manosfäärin tarkastelussa tämän lisäksi on kiinnitettävä huomiota neutraalilta näyttäviin valta-asemiin. Relevantteja tässä yhteydessä ovat mieheys, valkoisuus, heteroseksuaalisuus ja keskiluokkaisuus. Keskiössä ovat joka tapauksessa vallan hierarkkiset ja hierarkisoivat positiot. Sanna Karkulehto et al. (2012) ovat miettineet performatiivista intersektionaalisuutta, jolla he tarkoittavat sitä, että monitieteisessä tutkimuksessa tulisi tarkastella – Crenshaw’n alkuperäisen jaon ylittäen – ”rakenteiden, politiikan ja representaatioiden intersektionaalisuuden yhteisiä vaikutuksia”.⁴⁶ Tässä yhteydessä se voisi tarkoittaa juuri sen tarkastelemista, miten intersektionaalisista valta-asemista käsin tuotetaan alistaisia ”toisia” kierrättämällä poliittisten intressien takia tietynlaisia representaatioita manosfäärin affektiivisissa keskusteluissa ja mitä vaikutuksia sillä on yhteiskunnan valtarakenteisiin – ja päinvastoin, kuinka rakenteet tuottavat tietynlaisia representaatioita ja tietynlaisia politiikkoja.

Judith Butler (1997) kirjoittaa performatiivisuudesta *Excitable speech* (1997), jossa hän korostaa, että kieli ei ole vain kommunikaation väline, vaan olemme olemassa kielen kautta.⁴⁷ Niinpä kieli ei ole koskaan ”vain” puhetta, vaan se saa aikaan asioita. Sara Ahmed puhuu *puheteoista* joita hän analysoi siitä näkökulmasta, miten affektiiviset ilmaukset tuottavat yhtenäisyyttä ja miten tämä affektiivinen ”yhteen liimautuminen vaatii kiinnittymistä (takertumista johonkin)”.⁴⁸

Affektit ovat performatiivisia. Tarkastellessani manosfääriä vihalle perustuvana tunneyhteisönä kysyn Ahmedia (mt., 58–59) seuraten, ”mitä viha tekee, kun se tuo jotkut subjektit yhteen ja samalla kääntää ne toisia subjekteja vastaan”. Vihaavat subjektit ovat tässä miehiä. Viha tuottaa myös ”toiset subjektit” eli kohteensa, ne ”kuvitellut toiset”, jotka uhkaavat affektiivisesti tuotettua subjektia.⁴⁹ Manosfäärissä näitä uhkaavia kuviteltuja toisia ovat naiset, feministit ja maahanmuuttajat.

⁴⁶ Karkulehto et al. 2012, 23.

⁴⁷ Performatiivisuuden käsitteen esitteli kielitieteilijä J. L. Austin teoksessaan *How to do things with words* (1962).

⁴⁸ Ahmed 2018, 29.

⁴⁹ Ahmed 2018, 58–59.

Manosfäärin performatiiviset tunneyhteisöt

Artikkelin aluksi osoitin, miten internetissä syntynyt naisvihamielinen yhteisöllisyys on mobilisoinut keskustelijoita tavalla, jossa nettiyhteisöjen affektiivinen, vihantäyteinen retoriikka on kanavoitunut veriteoiksi. Tapausesimerkkien jälkeen määrittelin tutkimukseni keskeiset käsitteet. Siirryn nyt tarkastelemaan manosfäärin affektiivisen mobilisoitumisen ja yhteisöllisyyden muodostumisen keinoja lähilukemalla esimerkkejä manosfäärin sukupuolittuneesta ja rodullistavasta retoriikasta. Osoitan, miten kaunalle ja vihalle pohjaavat affektiiviset käytännöt toimivat performatiivisesti eli tuottavat yhteisöjä ja mobilisoivat ihmisiä toimintaan. Näytän, miten affektit liikkuvat yhteisön sisällä – miten esimerkiksi manosfäärin naisviha ja rasismi ”tarttuvat” keskustelijoihin. Muistutan kuitenkin, että affektit ovat arvaamattomia ja saattavat toimia lietsojiensa intentioista piittaamatta tai jopa niiden vastaisesti.

Naisia haluavat ja vihaavat miesasiamiehet

Tutustuin manosfääriin alun perin analysoidessani edellä jo mainitun suomalaisen miesasiabloggaaja Henry Laasasen kirjoituksia. Luin niitä yhteiskunnassa alakynteen jääneen heteromiehen kaunan ilmentyminä.⁵⁰ Intersektionaalisessa tulkinnassani kauna nousi epäoikeudenmukaisuuden kokemuksesta, siitä että ”me” (ns. alemman tason valkoiset miehet) olemme menettämässä asemaamme, koska ”toiset” (naiset, ”ylemmän tason miehet” ja jossakin määrin myös rodullistetut) ovat ottamassa sitä meiltä. Blogi onkin kouluesimerkki Kimmelin teoksessaan *Angry White Men* (2013) esittämästä teoriasta, jonka mukaan miehet radikalisoituvat tilanteessa, jossa he kokevat, että heiltä riistetään heille kuuluva asema yhteiskunnassa.

Blogien argumentit miesten ja naisten asemasta ja jäykistä sukupuolirooliodotuksista eivät aina vakuuttaneet. Esimerkiksi väitteet siitä, että naiset vaativat miestä maksamaan treffeillä ruoan tai että naiset etsivät itselleen ja lapsilleen elättäjää eivät tunnu sopivan Suomeen. Ei siis yllättänyt, että jotkut Laasasen omissa nimissäänkin julkaisemat tekstit on käännetty ja kopioitu suoraan amerikkalaisista keskusteluista. Jopa Laasasen ”teorianaan” esittelemä keskeinen käsite ”seksuaalinen markkina arvo” on otettu transnationaalien manosfäärin keskusteluista.⁵¹

⁵⁰ Saresma 2012; 2014.

⁵¹ Ging 2017.

Suomalaisbloggaajan jo pitkään ajama antifeminismi on sekin kansainvälistä alkuperää.

Antifeminististä, enimmäkseen netissä tapahtuvaa miesliikehdintää on myös esimerkiksi Ruotsissa, Saksassa, Britanniassa ja USA:ssa, mutta se on luonteeltaan transnationaalista.⁵²

Esimerkiksi radikaalista miesasiasivustosta käy amerikkalainen ”Angry Harry” (<http://www.angryharry.com/>), jonka slogan on ”sukupuolten tasa-arvo ei ole saavutettavissa koskaan” (*Gender Equality is Not Achievable – Ever*). Sivusto väittää olevansa yksi tunnetuimmista miesten oikeuksia ja MRA-toimintaa käsittelevistä nettisivustoista. Sivuston kuvaus on sekoitus itseironiaa ja nostalgiaa: sivustolla julistetaan kaipuuta ”vanhoihin hyviin aikoihin, jolloin miehet olivat miehiä ja naiset, kuten aina, valittajia”.⁵³

Toinen esimerkki radikaalista miesliikehdinnästä on manosfäärin kiintotähti Roosh V. Persialais-amerikkalainen Daryush Valizadeh julkaisi sivustoa ”Return of Kings” – For Masculine Men, kuten sen slogan kuului. Matias Nurminen (2020) on analysoinut kattavasti sivuston antifeminismiä ja sen Red Pill -ideologiaa.⁵⁴ Käsittelem sivustoa esimerkkinä radikalisoitumisesta ja antifeminismin ja rasismien yhteenkietoutumisesta.

Valizadeh on manosfäärin tunnetuimpia ”pokaajamiehiä” (*pick up artists*). Rachel O’Neill (2018) kuvaa ”iskentätäidettä” ahnaan tai saalistavan maskuliinisuuden normatiivisuutta korostavana ideologiana, joka kukoistaa internetissä ja jonka tarkoitus on taata miehille määräysvalta, herruus. Valizadehin suosituilla sivustolla tarjottiin neuvoja miehille, joilla oli vaikeuksia saada naisia sänkyynsä. Kun sivusto perustettiin vuonna 2012, se oli melko puhtaasti ”iskentätäidettä”. Samalla tavoin kuin Laasasen blogi, Return of Kings -sivusto oli alun perin maltillinen ja jopa epäpoliittinen misogyniaansa lukuun ottamatta. Myöhemmin siellä kokoontuvat miehet jakoivat keskenään kyseenalaisia ideologioita. Enää ei mietitty ainoastaan miesten seksuaalisia tarpeita, vaan keskusteltiin mahdollisuudesta rajoittaa naisten äänioikeutta ja pohdittiin homoseksuaalisuuden ja natsismin samankaltaisuutta. Paljon hälyä aiheutti Valizadehin ehdotus, että raiskaus pitäisi laillistaa yksityisalueilla⁵⁵ – hän kuitenkin puolustautui toteamalla ehdotuksen olleen ironinen. Samaa taktiikkaa käytti jo mainitsemani Timo Hännikäinen saadessaan kuulla arvostelua epäkorrektista

⁵² Ging 2017.

⁵³ Saresma 2018a.

⁵⁴ Ks. myös Ging 2017

⁵⁵ Lamoreuc 2018; Rämö 2019.

ehdotuksestaan naisten bordellipalveluksesta: hänkin vetosi ironiaan ja piiloutui syytöksiltä moittimalla lukijaa väärintulkinnasta.⁵⁶

The Southern Poverty Law Center kuvaili sivuston ylläpitäjää miesten ylivallan kannattajaksi (*male supremacist*, vrt. *white supremacists* eli valkoisen ylivallan kannattajat). Hän levitti naisvihaa tihkuvaa ääriajatteluaan bloginsa ja manosfäärin alustansa lisäksi myös julkaisemalla kirjoja. Return of Kings on esimerkki misogynisesta sivustosta, jolla yhdistyi ”pokaustaide”, surullisten miesten valitus surkeista seksielämistään ja ääriajattelu, josta ei aina tiennyt, oliko kyse rehellisyydestä vai trollaamisesta. Mack Lamoreucin (2018) mukaan jotkut Valizadehin kirjoitukset kuvaavat hänen näkemystään naisista miehiä alempiarvoisina. Hän levitti tehokkaasti suomalaisestakin manosfääristä tuttua näkemystä siitä, että todellisuudessa miehet ovat uhreja, eivät naiset. Radikalisoitumisen myötä Return of Kings -sivusto on suljettu.

Samalla tavoin kuin Valizadeh, myös Laasanen kertoi olevansa puoluepoliittisesti sitoutumaton, ja hänen blogiensa sisällöt olivat aluksi leimallisesti epäpoliittisia lukuun ottamatta ajatuksia sukupuolten paikasta yhteiskunnassa. Ainakin yhteys kyseenalaisiin ideologioihin oli pinnalta katsottuna leimallisen epäpoliittisissa suomalaismaskulistin kirjoituksissa vähemmän ilmeinen kuin joillakin kansainvälisillä tai amerikkalaisilla miesasiasivustoilla. Laasanen uudemmat blogikirjoitukset osoittavat kuitenkin myös tämän radikalisoituneen.⁵⁷ Laasanen Twitter-seinä kertoo politisoitumisesta: nimellä @lassukat hän twiittaa pilkallisesti muun muassa silakkaliikkeestä, Suomen naisenenemmistöisestä hallituksesta, feminismistä ja yliopiston antirasismi-kurssista ja puolustaa perussuomalaisia.

Sekä Valizadeh että Laasanen edustavat netin radikalisoituvaa miesasialiikehdintää. MRA-mobilisaation keskeinen pyrkimys on kääntää keskustelu sukupuolten tasa-arvosta ylösalaisin ja kuvata miehet todellisina uhreina.⁵⁸ MRA eli Men’s Rights Activism on aktiivista ja organisoitua. Miesasia-aktivistit ovat valmiina kommentoimaan sekä verkkouutisten keskustelupalstoilla että sosiaalisessa mediassa kaikkea feminismiin liittyvää ja feministien kirjoittamaa tavalla, jonka Roiha ja Haglund (2017) nimeävät setäselittämiseksi (*mansplaining*), loukkauksiksi ja vihapuheeksi. Esimerkiksi Miesten tasa-arvo ry -tili kommentoi pilkallisesti kaikkea, mikä liittyy feminismiin tai sukupuolen tasa-arvoon, pyrkien kääntämään kaikki keskustelut miesten oikeuksiin tai miesten kärsimyksiin.

⁵⁶ Saresma 2016.

⁵⁷ Analysoin kirjoituksia arvioitavana olevassa artikkelissani, ks. Saresma (tulossa).

⁵⁸ Roiha & Haglund 2017, 251.

Ylilaudan intersektionaalinen viha

Ylilauta on niin kutsuttu kuvalauta, jolla käydään anonyymia keskustelua. Tämä suomalainen alakulttuurinen kuvalautafoorumi on amerikkalaisten esikuviansa (4chan, 8chan) lailla nuorten miesten perustama. Sekin on tullut tunnetuksi ”törkeästä, poliittista korrektiutta vastustavasta huumorista, pilailusta ja trollaamisesta, eikä keskustelua juurikaan kontrolloida kuin selvien laittomuuksien osalta foorumeilla vallitsevan vapaan keskustelun ihanteen takia”.⁵⁹ Ylilaudan sävy vaihtelee aggressiivisesta humoristiseen, ja välillä on vaikea sanoa, ovatko kirjoittajat tosissaan vai heittävätkö ainoastaan julmaa läppää. Tämä monitulkintaisuus on osa lautakulttuuria.

Ylilaudan keskustelukulttuuri on varsin politisoitunut ja leimallisen antifeministinen. Olen poiminut tekstinäytteitä Ylilaudan Yhteiskunta ja politiikka -osaston keskustelualueen eli ”langan” Feminismilangasta. Siellä keskustelu on polarisoitunutta. Toistan seuraavassa lainaukset siinä muodossa kuin ne Ylilaudalla löytyvät niiden törkeydestä huolimatta. En siis pehmennä tai sensuroi ikävimpiäkään sanavalintoja. En mielelläni toista räävittömyyksiä, mutta ne kuvastavat kuvalautojen keskustelukulttuuria, josta on hyvä olla tietoinen.

Keskustelunavaus ”Tähän lankaan asiallista keskustelua feminismistä” on kuin kutsu, johon välittömästi vastataan näin: ”Feminismi on 100% haitallista perseilyä ja pitäisi merkitä rikoslakiin rangaistavaksi”.⁶⁰ Postauksen voi lukea trollina ja provokaationa. Samanlaista ylimielisyyttä löytyy seuraavasta viestistä, jossa korostetaan miesten ylivaltaa naisiin:

Naiset eivät yleensäkään voi ottaa miehiltä mitään [pois]. Naisilla on tasan ne oikeudet, jotka miehet heille antavat. Jos länsimainen mies oikeasti niin haluaisi, niin länsimaiset naiset kulkisivat nelin kontin ja pitäisivät kaulanauhoja.⁶¹

Yllä mainitun tekstin voi tulkita kieli poskessa kirjoitetuksi. Se kuvastaa Ylilaudan keskustelukulttuurille ominaista kärjistämistä ja ”läpällä” kirjoittamista.⁶² Ironia on laji, joka toimii silloin, kun sävyn tajuaa vain osa lukijoista. Sen teho perustuu juuri monitulkintaisuuteen. Naisvihalla ja rasismilla leikittely ironian varjolla (vrt. Valizadeh ja Hännikäinen edellä) on kuitenkin tietoista

⁵⁹ Vainikka 2019, 4–5.

⁶⁰ No. 70153952 8/15/2017, 8:26 PM.

⁶¹ No. 69911868 8/9/2017, 11:58 PM.

⁶² Ks. transnationaalista lautakulttuurista myös Nagle 2017.

tasapainottelua: aina osa ottaa viestit vakavasti, jopa niin vakavasti, että ajaudutaan incel-murhien kaltaisiin ilmiöihin. Feministilangan keskustelu ottaa suunnan, jossa esitetään maallikkoarvioita ”sukupuolitutkimuksesta”.⁶³ Yleensä ne ovat usein hyvin negatiivisia:

Tuohon roskaan tuhlataan vain valtion varoja sillä se ei ole koskaan tuottanut minkäänlaista tulosta, eikä koskaan tule [tuottamaan]. Sukupuolitutkimus ei ole tiedettä, vaan oman agendan ajamista⁶⁴

Sukupuolentutkimuksen epätieteelliseksi tuomitsevalle näkemykselle harvoin esitetään muita kuin henkilökohtaisiin kokemuksiin pohjautuvia mutu-perusteluja. Ne perustuvat kapealle käsitykselle tieteestä yksinomaan positivistisena luonnontieteiden ihanteiden mukaisena toimintana ja osoittavat näin kirjoittajien tietämättömyyden tieteenteoriasta ja tieteensisisäisistä epistemologisista eroista. Langan keskustelu rönsyää pian myös kysymykseen taideyliopistojen roolista korkeimman koulutuksen kentällä. Väittelyssä käytetyt argumentit perustuvat vahvemmin affektiiviseen panostukseen kuin tietoon. Langan aluksi käyty keskustelu osoittaa, kuinka feminismi herättää vastustusta ja suoranaista vihaa, vaikka sen sisältöä ei välttämättä tunneta juuri lainkaan. Argumentaatio on aggressiivista ja sanavalinnat halventavia. Feministeistä tehdään törkeitä omaneduntavoittelijoita ja feminismiä kannattavien miesten arvo mitätöidään sanoja säästelemättä: AP [alkuperäisen postajaan] kusiripulissa väitetään, että feminismi ajaa miesten etuja.

Todellisuudessa femakot ovat ottaneet mieheltä lapset pois ja kieltäytyvät kuolemasta miesten puolesta.
Lisäksi muijille ei työtunnit ja likaiset hommat paljon maistu!⁶⁵

Ai että femakot EI MUKA VAATISI PILLUT VERISESTI KILJUN KIINTIÖITÄ johtoportaisiin ja muihin kivoihin ja hyväpalkkaisiin hommiin?⁶⁶
Jokainen mies vastustaa ihmisoikeuksiensa viemistä, jos et, olet ns. KUCK, eteismatto, spermarätti...⁶⁷

Lainauksessa, jossa asetetaan miehet ja ”kuckit” vastakkain, normaali mies vastustaa feminismiä, sillä sen viitataan vievän miehiltä ihmisoikeudet. Halventava termi ’kuck’ viittaa kyvyttömyyteen tai muuhun epäonnistumiseen maskuliinisena miehenä: käsite syntyi netin alt-right -keskustelussa, jossa tätä aisankannattajasta (*cuckold*) johdettua sanaa käytetään myös viittaamaan anti-

⁶³ Suomalaisissa yliopistoissa tieteenala on sukupuolentutkimus. Virheellinen muoto sukupuolitutkimus, jota miesasiamiehetkin käyttävät, voi osoittaa kirjoittajiansa tietämättömyyttä alasta.

⁶⁴ No. 70098969 8/14/2017, 12:42 PM.

⁶⁵ No. 69846530 8/8/2017, 4:32 PM.

⁶⁶ No. 69874430 8/9/2017, 7:28 AM.

⁶⁷ No. 69873279 8/9/2017, 5:54 AM.

trumpilaisiin eli liian pehmeiksi ajateltuihin konservatiiveihin (*cuckservatives*).⁶⁸ Ylilaudallakin miesasiaa kannattamaton mies leimataan feminismiin liittolaiseksi, joka asemoidaan arvottomaksi eteismatoksi tai spermarätiksi. Edellisessä lainauksessa toistuu myös populistiselle retoriikalle tyypillinen kahtiajako hyviin ”meihin” ja pahoihin tai turhiin ”muihin”. Tässä jakolinjaksi muodostuu suhde feminismiin: sen kannattajat irtisanoutuvat mieheydestään ja siirtyvät vihollisen leiriin. Feminismi myös yhdistetään useissa kommentteissa muihin pahoina pidettyihin ideologioihin:

feminismi on yhtä paljon tasa arvoista kuin fasismi tai kommunismi!⁶⁹

Tai islamismi, jonka onkin feminismiin tärkein avustaja ja rahoittaja lännessä.⁷⁰

Kertokaa yksi ainoa oikeus länsimaissa mikä naisilta puuttuu miehiin verrattuna. Sen jälkeen kun tajuatte ettei sellaista ole olemassa, voittekkin lopettaa tuon pelleilyn tai vaihtoehtoisesti siirtyä saarnaamaan sitä vaikka johonkin ählymaahan jossa sille saattaisi vielä olla tarvetta.⁷¹

Tätä femakot ja musut ovat meille huutaneet jo vuosia veri kurkusta korskuen, kuckvassarit ja niiden pellemedia ei vaan halua nähdä tätä. Surullista.⁷²

Esimerkeissä käytetään Ylilaudalle tyypillistä tarkoituksellisen loukkaavaa kieltä ja luodaan populistisesti vastakkainasettelua. ”Toiset” näytetään huonossa valossa, esimerkiksi edellä vihjataan, että feministit ja islaminuskoiset pyörittävät yhteiskuntaa, eikä valtamedia näe heidän valheidensa läpi. Polarisaation logiikka kiinteyttää ”meidän” ryhmäämme kärjistäessään ja tehdessään ”toisista” vihollisia.

Halventavat sanat, kuten feminismiin ja emakon yhdistävä ’femakko’, muslimeihin viittaava samoin halventava ’musu’ (persian kieleen pohjaavasta vanhahtavasta islaminuskoista henkilöä tarkoittavasta sanasta musulmaani) tai vääränlaista poliittista kantaa ja maskuliinisuuden puutetta korostava ’kuckvassari’ toistuvat ja kiertäessään luovat todellisuutta performatiivisesti. Sanat eivät ole neutraaleja, mutta kun niitä toistetaan tarpeeksi, ne näennäisesti menettävät halventavan luonteensa, vaikka se kuitenkin on rivien välissä olemassa. Näin on käynyt sanalle ’maahanmuuttokriittinen’, josta on tullut hyväksytty ja muka-neutraali käsite.⁷³ Kiinnostava on myös

⁶⁸ Nagle 2017, 59.

⁶⁹ No. 69846632 8/8/2017, 4:34 PM.

⁷⁰ No. 69846902 8/8/2017, 4:41 PM.

⁷¹ No. 69853175 8/8/2017, 7:24 PM.

⁷² No. 69874415 8/9/2017, 7:27 AM.

⁷³ Saesma 2016b.

'pellemedia', jolla viitataan journalistiseen mediaan moderoimattomien keskustelupalustojen, esimerkiksi Ylilaudan, vastakohtana.

Yllä käytetyt uudiskäsitteet ovat niin leimaavia, että ne tuskin yleistyvät muualla kuin lautakeskusteluissa. Siellä jokainen toistokerta kuitenkin vahvistaa niiden affektiivista voimaa ja performoi todellisuutta, jossa feminismi näyttäytyy miesten vastaisena ideologiana, islaminuskoiiset valtaavat maan ja petturimiehet antavat tämän tapahtua liittoutumalla edellä mainittujen kanssa. Sara Ahmed (2018, 82) kuvaa tapaa, jolla sanat ja merkit liimautuvat: ne tarttuvat, kun ne kiinnitetään tietyillä affekteilla. Hän kuvaa "tahmaisten sanojen" toistuvuuden ja muunnelmien kierrättämisen performatiivisuutta:

Sanat [kuten maahanmuuttajien "tulva"] toimivat siten aiheuttamalla pelkoa tai ahdistusta siitä, että toisten tosiasiallinen tai potentiaalinen läheisyys uhkaa hukuttaa. (...) Tällaiset sanat synnyttävät vaikutuksia: ne luovat vaikutelman toisista, jotka ovat vallanneet kansakunnan tilan ja uhkaavat sen olemassaoloa.⁷⁴

Esimerkkejä voi lukea intersektionaalisesti eli tarkastelemalla sitä, miten manosfäärissä naisviha tai antifeminismi yhdistyvät muihin taantumuksellisiin ideologioihin. Se kytkeytyy erityisesti muukalaisvihaan tai valkoiseen ylivaltaan, islaminvastaisuuteen sekä homo- ja transfobiaan. Kyse ei siis ole ainoastaan sukupuolesta, vaan "toisten" ryhmään kuuluvat muut paitsi valkoiset heteromiehet eli "me". Manosfäärin "meisyys" syntyy prosessissa, jossa itse rinnastetaan tiettyjen toisten (valkoisten, heteroiden, miesten tai ainakin ei-feministien) kanssa; samalla "asettaudutaan toisia toisia vastaan".⁷⁵ Ahmedin mukaan tunteet toimivat "erottelemalla ruumiit, joita voi rakastaa niistä, joita vihata" sen perusteella, ovatko he vai eivätkö he ole kuin minä. Tämä logiikka käy ilmi seuraavista lainauksista:

Miksi vitussa feministit ja homot rakastavat islamia?
Kysyn vaan ihan uteliaisuuttani?
Onko tää semmoinen klassinen hyödylliset hölmöt tuhoaa maailmaa -skenaario?⁷⁶

Mikä saa Feministit luulemaan voivansa puhua esim. rotuvähemmistöjen tai homojen puolesta?
Suurin osa niistä on valkoisia, ylä-keskiluokkaisia, lellittyjä, orwell-myönteisiä, itseään täynnä olevia harhaisia kommunisteja.
Muslimeiden kanta naisten oikeuksiin jo tiedetään, mutta feministit tietävät paremmin kuin jopa he itse.

⁷⁴ Ahmed 2018, 64.

⁷⁵ Ahmed 2018, 70.

⁷⁶ No. 69874476 8/9/2017, 7:31 AM.

Jenkeissäkin rotuvähemmistöjen ongelmat johtuvat nykään [typot alkup.] nimenomaan rodunsisäisestä feminismistä, ja sen tuottamasta single-mother kulttuurista. Noh, valkoiset feministit tietävät paremmin. Homojen asioista en osaa paljon sanoa, mutta feministit tuntuu tietävän heidänkin ajatukset paremmin kuin he itse. Sukupuolivähemmistöt sitten ovatkin mielisairausta harhaluuloista porukkaa. Transuus on jo itsessään mielisairauden tuote, jos nyt oikeasti mietit. Sitten on nämä muka-transut ”muunsukupuoliset”, yleensä geneeriset feministi rekkalesbot, jotka keksivät sukupuolia päästä, ja vaihtelee niitä enemmän kuin heidän epävakaa mielialansa vaihtelee. Ja sinun tietysti pitäisi tietää, mitä sukupuolta (tai eläinlajia) ne milläkin hetkellä on.⁷⁷

Ylilaudalla herätetään affektiivisen puhekulttuurin avulla tunteita ja muodostetaan tunneyhteisöä, ”meitä”, jota ulkopuoliset uhkaavat, mutta joka pysyy yhtenäisenä. Lainaukset myös osoittavat, että rasismi linkittyy vahvasti misogyniaan ja antifeminismiin myös tällä kuvalaudalla, kuten yleensäkin internet-keskusteluissa. Myös Eliisa Vainikka (2019) on osoittanut, että manosfäärin antifeministisen keskustelut ovat levinneet Ylilaudalle. Sosiaalista mediaa ja internetiä ylipäättään käytetään yleisesti edistämään antifeminististä, maahanmuuttovastaista, homofobista ja transfobista puhetapaa maailmanlaajuisesti, ja tämä ilmiö näkyy myös suomenkielisessä nettikeskustelussa.⁷⁸

Vihaisten miesten poliittiset kytkökset

Miesasia-aktivistien blogit ja Ylilaudan keskustelut ovat keskenään eri tyyliä, vaikka ideologiat niiden taustalla saattavat olla samat. Tarkastelen seuraavaksi manosfäärin affektiivisen retoriikan poliittista kontekstia. Manosfäärin keskusteluilla on selvä yhteys poliittiseen tilanteeseen, jota määrittävät sekä Suomessa että laajemmin polarisoituminen ja populismi. Manosfäärin affektiivinen argumentaatio jo itsessään noudattelee populismin logiikkaa, joka perustuu vastakkainasettelulle ja jakolinjojen vetämiseen. Yksi tällainen jakolinja on sukupuoli. Erityisesti oikeistopopulismissa, johon manosfäärin keskustelut kytkeytyvät, on vallalla perinteinen ymmärrys sukupuolijärjestyksistä: siitä että naiset ja miehet ovat lähtökohtaisesti erilaisia ja kummallakin sukupuolella on oma roolinsa. Oikeistopopulismiin kiinnittyy konservatiivisia ideologioita, joille on ominaista sukupuolten tasa-arvon vastustaminen, antifeminismi ja misogynia.⁷⁹

⁷⁷ No. 69894915 8/9/2017, 6:26 PM.

⁷⁸ Roiha & Haglund 2017, 248, 250.

⁷⁹ Palonen & Saresma 2019, 120–121.

Antifeminismi ja naisviha kiinnittyvät manosfäärissä yhä kiinteämmin äärioikeistolaiseen ideologiaan. Tutkimuksissa on kiinnitetty huomiota siihen, että misogynia ja valkoisen ylivallan kannatus kietoutuvat yhteen. Esimerkiksi antisemitismiä, vihapuhetta ja kiihkoilua vastustavan yhdysvaltalaisen, kansainvälisesti toimivan kansalaisjärjestön ADL:n (*Anti-Defamation League*) raportissa (2018) todetaan, että monia alt-right -piirien valkoisen ylivallan kannattajia ja heidän vähemmän tunnettuja veljiään, esimerkiksi inceleitä, miesten oikeuksien vaatijoita (MRAt) ja ”iskentätaiteilijoita” (*pick up artists, PUAs*) yhdistää naisten halveksunta. Raportin mukaan rasistisia ideologioita kannattavilla ja ajavilla sivustoilla puhutaan naisista samaan tapaan kuin MRA-sivustoilla tai incel-keskusteluissa. ADL:n raportissa (2018) misogyniaa pidetään ääriliikeshdinnän vaarallisena ja aliarvioituna muotona. Siksi on tärkeää tutkia sitä, miten valkoisen ylivallan, incel-liikeshdinnän ja miesten oikeuksien julistajat ruokkivat toistensa naisvihaa.

Seksin puutteestaan valittanut esseisti Hännikäinen on myös kirjoittanut manosfääristä ja inceleistä. Kirjoituksessaan *Miehiä ilman naisia* (2018) hän ei suoraan syytä incel-tapauksista seksin puutetta, mutta kirjoittaa jälkimmäisen olevan aidon ongelman. Samassa tekstissä hän viittaa uutiseen, jossa käsiteltiin incel-murhia ja jossa haastateltiin minua ja Matias Nurmista (STT 2018). Hän syyttää ”feministitutkijoista koostuvaa koulutettujen idioottien luokkaa [...] halveksimiensa ryhmien demonisoinnista” ja siitä, että ”osa miehistä vetäytyy manosfääriksi kutsuttuun sosiaalisen median alakulttuuriin”. Ymmärtävään sävyyn hän kirjoittaa: ”satunnaisesti joku epätasapainoinen yksilö tästä vetäytyjien joukosta pimahtaa ja tekee jonkin järjettömän väkivallanteon”.

Esseisti Hännikäinen on tullut tunnetuksi myös äärioikeistokytkenöistään. Hänen päätoimittamansa *Sarastus*-verkkolehti, jossa mainittu kirjoituskin on julkaistu, on ideologialtaan äärioikeistolainen lehti, jonka tunnuslause on ”kansallinen ja eurooppalainen, traditionalistinen ja radikaali”.⁸⁰ Hännikäinen ei ole minkään poliittisen puolueen jäsen, mutta hänellä on kiinteät yhteydet uusnatsijärjestöön ja hän on vyöryttänyt verkossa esimerkiksi Nytkis ry:n ja Naisten linjan sivuille hävyttömyyksiä.⁸¹

Suomalaisten MRA-aktivistien ja Hännikäisen välillä on linkki:⁸² perussuomalaisia lähellä olevan ajatuspaja Perustan julkaisema *Epäneutraali sukupuolikirja*,⁸³ johon Hännikäinen on kirjoittanut traditionalistisen tekstin ”Rakkaudesta, sukupuolirooleista ja avioliitosta”. Samassa kirjassa on

⁸⁰ Ks. <https://sarastuslehti.com/about/>.

⁸¹ Saresma 2016a; Ks. myös Roiha & Haglund 2017, 252.

⁸² Roiha & Haglund 2017, 252.

⁸³ Grönroos (toim.) 2016.

julkaistu myös Laasasen asenteellinen teksti ”Mikä naistutkimuksessa on vikana”.

Kokonaisuudessaan tekstikokoelma edustaa konservatiivista ja misogynista ”sukupuolipopulismia” puhtaimmillaan, kuten olen toisaalla todennut.⁸⁴ *Epäneutraalin sukupuolikirjan* on toimittanut perussuomalaisten nykyinen puoluesihteeriksi Simo Grönroos. Myös puolueen puheenjohtaja Jussi Halla-aho on omassa blogissaan Scripta – Kirjoituksia uppoavasta lännestä julkaissut toistuvasti naisvihamielisiä ja rasistisia mielipiteitään.⁸⁵

Misogynian ja perussuomalaisten kytkös käy ilmi perussuomalaisten nuorten 13.11.2019 antamasta julkilausumasta. Tässä julkilausumassa perussuomalaiset nuoret vuoden 2019 syyskokouksessaan ilmoittivat ”julistautuvansa antifeministiseksi järjestöksi”.⁸⁶ Perussuomalaisten nuorten puheenjohtaja luonnehtii feminismiä ”yhteiskunnalle vahingolliseksi liikkeeksi, joka sortaa toista sukupuolta”. Julkilausumassa todetaan:

... tosiasiallisesti feminismi eli naisaate, ajaa naisten etuoikeutta ja että naisten tasavertaiset oikeudet on jo Suomessa saavutettu samalle tasolle miesten vastaavien kanssa.

(...)

Feministinen ideologia asettaa kaiken keskiöön sukupuolen. Se pyrkii nostamaan naiset ohituskaistoja pitkin kunnallisiin luottamustehtäviin ja tavoittelee samaa myös pörssiyhtiöiden hallituksiin. Kiintiöpaikat asettavat naiset ja miehet eri asemiin ja nuo asemat määrittelee täysin se, kumpaa sukupuolta olet. Feminismi on syrjivää.

Julkilausuma kärjistää ja polarisoi tarkoitushakuisesti. Sen laatijat rakentavat feminismistä olkiukon, jota vastaan hyökkäävät. Väite feminismiin syrjivyydestä on tehokas, vaikka se on valheellinen. Perussuomalaiset nuoret asettuvat näin julkisesti tukemaan manosfäärin antifeminismiä. Heidän etnonationalisminsa on radikaalimpaa kuin emopuolueen maahanmuutto”kriittisydeksi” naamioitu maahanmuuttovastaisuus, mutta molempia yhdistää affektiivinen suhde maahanmuuttajiin uhkaavina toisina, joihin ruumiillistuu menetyksen uhka – ”menetetty työpaikat, menetetyt rajat, menetetty maa” kuten Ahmed⁸⁷ kuvaa.

Kiinnostavaa kyllä, Ylilaudan kommentteissa on paljon kaikuja perussuomalaisten puheenjohtajan Jussi Halla-ahon retoriikasta. Esimerkiksi Sekalainen-langassa julkaistu ”Suomen Kuvalehti räpeltää laudoista” kirvoitti runsaasti Aurora Rämön kirjoittaman jutun arvostelua. Keskustelussa viitataan

⁸⁴ Saresma 2018d.

⁸⁵ Saresma & Tulonen (tulossa).

⁸⁶ (<https://www.ps-nuoret.fi/uutiset/julkilausuma-perussuomalaiset-nuoret-julistautuu-antifeministiseksi-jarjestoksi/>)

⁸⁷ Ahmed 2018, 58–60.

suoraankin Halla-ahoon. Esimerkiksi seuraava kommentti viittaa Halla-ahon kansanryhmää vastaan kiihottamisesta tuomittuun blogikirjoitukseen Islamista pedofiiliuskontona:

Aurora Rämö on hipihiljaa Saudi Arabian ”manosfääristä”. Islam huoraaja. Taitaa olla näitä Sipilän partalapsien suojelijoita? Hei Aurora, 9 vuotiaan lapsen makaaminen on raiskaus, Mihamed on lapsen raiskaaja. Siinä sinulle tabu rikottavaksi.⁸⁸

Samassa langassa yksi kommentoi ”pokaajamies” Valizadehin olevan ”jo kuitenkin jättänyt tuon jutun taakseen ja on traditionalisti”.⁸⁹ Myös äärioikeistolainen *Sarastus*-verkkolehti kuvaa olevansa traditionalistinen. Naisvihan ja muukalaisvihan sekoittuminen kuvaa Sara Ahmedin⁹⁰ ajatusta vihan affektiivisesta taloudesta: se tarttuu tietynlaisiin (naisten, maahanmuuttajien) ruumiisiin luoden ”hahmoille tai vihan kohteille määrätty ääriviivat, millä on tärkeä rooli sen rinnastaessa hahmot toisiinsa ja rakentaessaan niistä ’yleisen uhan’ (mt.)”. Hän korostaa, että viha ei ”pysy yhdessäkään subjektissa tai objektissa” vaan se on taloudellista kiertäessään merkitsijästä toiseen.

Jenni Hokka ja Matti Nelimarkka (2019) tarkastelevat Ahmedin affektiivisen talouden teorian innoittamina affektien kierrättämistä verkon nationalistis-populistisessa liikehdinnässä ja eritoten transnationaaleissa verkostoissa. Affektiiviset käytännöt merkitsevät heidän mukaansa rotu-, sukupuoli- ja luokkarajoja tiettyjen tunteiden, erityisesti pelon, inhon ja häpeän kautta.⁹¹ Viha vahvistuu toistamalla ja kierrättämällä.

Kun manosfäärin naisviha ja rasismi kohtaavat, syntyy yhteisö, jossa vallassa olemaan tottuneet valkoiset heteromiehet purkavat harmistustaan siitä, että heidän kyseenalaistamattomina pitämiään etuoikeuksia uhataan.⁹² Viha liimaa ylimaskuliinisuuden ja valkoisen ylivallan yhteen.

Verkkoyhteisöistä etuoikeuksiensa loukkaamisesta raivostuneet miehet löytävät muita samankaltaisia. Miehisyyden myrkyllisimmät muodot voimistuvat affektiivisessä yhteisössä, jonka jäsenet radikalisoituvat pahimmillaan murhaajiksi miehisyyttään ja valtaansa osoittaakseen.

Maskuliinisuustutkija Michael Kimmel (2013) tarttuu valkoisen maskuliinisuuden intersektionaalisuuteen eli tarkastelee sitä suhteessa sukupuoleen ja ”rotuun”. Valkoiset miehet haluavat hallita naisia ja rodullistettuja koloniaalisessa nostalgiansa.⁹³ Tällaisesta tilanteesta voi

⁸⁸ No. 98292224 4/18, 10:21 PM.)

⁸⁹ No. 98290794 4/18, 9:39 AM.

⁹⁰ Ahmed 2018, 60–61.

⁹¹ Hokka & Nelimarkka 2019, 3.

⁹² Kimmel 2013.

⁹³ ks. myös Saresma 2014.

nyky-yhteiskunnassa vain haaveilla, mutta manosfäärin tunneyhteisöt tarjoavat sille tilan.

Yksinäiset sudet vai vihayhteisöt

Artikkelin alussa esittelemilleni tapauksille oli yhteistä se, että niissä ”toisia” kohtaan tunnettu viha puhkesi toiminnaksi erityisesti naisiin kohdistuvana väkivaltana, jossa oli mukana myös rodullista ylemmydentunnetta. Tämä liittyy suosiotaan eri puolilla kasvattavaan oikeistopopulismiin, jolle ominaista on pelkojen lietsominen. Mobilisaatioissa hyödynnetty *pelon politiikka* perustuu uhkakuvien lietsontaan. Jokainen on joko ystävä tai vihollinen.⁹⁴ Sara Ahmedin mukaan viha on voimakas tunne, joka kohdistuu aina johonkukaan ja joka on intentionaalista siinä mielessä, että se on aina jotakin vastaan. Vihan kohde ei välttämättä ole olemassa ennen vihan tunnetta, mutta viha on ”aina jonkin tai jonkun vihaamista” – siksi viha muokkaa ja jopa synnyttää kohteensa.⁹⁵

Juuri näin affektit ja erityisesti viha toimivat edellä esittelemissäni keskusteluissa. Viha tekee työtään ”itsen ja toisten sekä yhteisöjen välisissä rajankäynneissä, joissa ’toiset’ tuodaan uhkana minun tai meidän olemassaolomme piiriin”.⁹⁶ Näin juuri tapahtuu manosfäärin keskusteluissa. Niissä luodaan vihalle kohde, ilkeä feministi tai paha maahanmuuttaja – tai intersektionaalisesti molemmat hahmot, jotka uhkaavat olemassaolollaan manosfäärin ”meitä”, valkoisia miehiä. Incel-ilmiö, jota alussa käsittelin, on selkeä miesasian ja valkoisen ylivallan risteyskohta. Esimerkit osoittavat, että maskulinistisen ideologian affektiivinen yhteisöllisyys perustuu ”meihin” kuulumisen ja ”toisten” ulossulkemisen performatiiviseen tuottamiseen. Vaikka maskulinistinen ideologia perustuu individualismille, sitä levitetään verkostomaisesti ja laajentaen yhä suurempia yleisöjä tavoittaviin kehiin.

Äärioikeiston ja MRA-toiminnan linkittyminen, jota edellä kuvasin sosiaalisen median esimerkkien kautta, kiteytyy pahan ’femakon’ vastakuvaksi konstruoidun ”aidon suomalaisen naisen” figurissa. Tämä kunnon nainen kunnioittaa suomalaista miestä ja arvostaa tämän suojelusta; hän myös tietää oman paikkansa, joka perustuu monokulttuurisen yhteiskunnan perinteisiin sukupuolirooleihin.⁹⁷ Tähän tiivistyy misogynian toimintatapa: ”huonot” naiset eristetään (ja heihin kohdistetaan

⁹⁴ Wodak 2015, 5.

⁹⁵ Ahmed 2018, 67–68.

⁹⁶ Ahmed 2018, 70.

⁹⁷ Roiha & Haglund 2017, 253; Saresma 2016; 2017a; 2018d.

vihapuhetta), ”hyviä” naisia palkitaan ja ylennetään.⁹⁸ Valkoisen naisen paikka osoitetaan pelon politiikan avulla ja hänen ruumiistaan tulee yhtäältä suojeltava kohde, toisaalta palkkio. Molemmissa tapauksissa naisen ruumis objektivoidaan.⁹⁹

Paradoksaalista kyllä, vahingollisesti käyttäytyvät ”yksinäiset sudet”, kuten mainitsemani EL, AM, ja ABB, löytävät kaltaisiaan internetissä verkostoitumalla. Netin affektiivisista kammioista he löytävät kaikupohjaa ja saavat vahvistusta omille sairaille ideologioilleen, niistä löytyy myös seuraajia ja ihailijoita. Media takertuu helposti yksinäisen suden metaforaan uutisoidessaan kauheista teoista, kuten incel-tappajista ja Norjan massamurhaajasta. Analysoidessaan ABB:n manifestia ja tämän toiminnan uutisointia Peter Hervik ja Susi Meret (2013) kuitenkin korostavat, että tämä ei ollut mikään yksinäinen susi: hän osallistui ahkerasti internetin maahanmuuttovastaisiin ja islam-vihamielisiin keskusteluihin ja löysi niistä kaikupohjaa ja samastumisen kohteita.¹⁰⁰ Samankaltaisten tai samanmielisten löytäminen luo yhteisyyttä ja kiinnittymistä toisiin ja vähentää eristyneisyyttä. Jo olemassa olevat ajattelutavat tarjoavat sekä valmiiksi muotoiltuja ideologioita että vähemmän systemaattisia uskomusjärjestelmiä, kuten islamisaatioon liittyviä salaliittoteorioita, jotka ruokkivat ABB:n omaa käsitystä edelleen.¹⁰¹

ABB:n tekojen yksinäinen susi -tulkintaa vastustaa se, että hän itse manifestissaan kirjoittaa paljonkin ryhmäidentiteetistä, ”meisyydestä” ja siitä, miten hän kokee kuuluvansa tiettyyn erityiseen joukkoon, joka eroaa halveksittavista tavallisista ihmisistä. Samalla tavoin myös ns. incelit näyttävät olevan ainakin jonkinasteisesti järjestäytyneet manosfäärin ryhmä. ”Yksinäisen suden” narratiivi toistui sekä ER:n että AM:n tekemien misogynisten murhien uutisoinnissa. Heidänkin manifesteissaan korostui tunne yhteiskunnan ulkopuolelle jäämisestä sekä halu tehdä itsestään kuolematon, syövyttää nimensä kaikkien tietoisuuteen.¹⁰² ABB kutsui itseään ritariksi, ER herrasmieheksi. Myös Timo Hännikäisen esseistä kalskahtaa käsitys itsestä muita parempana. Henry Laasanen on vaatimattomampi, hän samastuu ”alempaan tason miehiin”. Kaikki he kuitenkin hakeutuivat tekemisiin samanmielisten kanssa luomalla tekstuaalisia tiloja, joiden ympärille samanmieliset voivat kokoontua ja josta hakea inspiraatiota. Internetin kaikukammiot vahvistavat affektiivista latausta ja mobilisoivat toimintaan.

⁹⁸ Manne 2017.

⁹⁹ Saresma 2018c.

¹⁰⁰ Hervik & Meret 2013, 182.

¹⁰¹ Titley 2013; Hervik & Meret 2013, 183.

¹⁰² Hervik & Meret 2013, 180–181.

Edellä kuvattuja tapauksia ei siten pidä erehtyä luulemaan ”yksinäisen suden” tai ”mielipuolen” sattumanvaraisiksi teoiksi. Ne ovat syntyneet sosiaalisen median alustoilla, ja niitä pitää tutkia kontekstissaan, internetin värittämässä mediamaisemassa ja affektiivisen ilmaisun sekä vihapuheen kyllästävässä todellisuudessa. Niillä on myös vastaanottava yleisö. Peter Hervik ja Susi Meret kirjoittavat esipuheessaan *Nordic Journal of Migration* -lehden Breivik-teemanumerossa tästä vastaanottavuudesta korostaen, että tämä itsekkin on internetissä viime vuosina kovasti levinneen islam-vihan, poliittisen ja intellektuaalisen eliitin vastaisuuden sekä feminisminvastaisen ilmapiirin osanottaja ja vastaanottaja. On tärkeää kontekstoida tutkittu ilmiö eli osoittaa sen historialliset, kulttuuriset ja yhteiskunnalliset yhteydet. Esimerkiksi manosfäärin äärimäisiin tekoihin yllyttävä keskustelu ja mobilisaation mahdollistava diskursiivinen kenttä ei ole syntynyt itsestään, vaan sillä on historia ja juuret.¹⁰³ Sen kasvamista ruokkivat yleinen naisvihamielinen ilmapiiri ja maahanmuuttovastaisuus.

Lopuksi

Affektiivisten yhteisöjen diskursiiviset käytännöt toimivat samalla tavoin eri manosfäärin osissa: naisista ja muista ”toisista” käytetään halventavaa kieltä, heidät suljetaan pois samankaltaisten ”meidän” (tässä tapauksessa lähinnä valkoisten heteromiesten) yhteisöstä, heistä rakennetaan viholliskuvaa ja heistä maalataan uhkaa. Edellä mainitsemani miehet kokevat valkoisina miehinä olevansa oikeutettuja tiettyihin asioihin, kuten seksiin itse valitsemiensa naisten kanssa. Jos tämä oikeus heiltä kielletään, he ilmaisevat turhautumisensa ja kaunansa vihana, joka tahmaa ja tarttuu ja pahimmillaan puhkeaa silmittömäksi väkivallaksi.

Edellä käsittelemäni naisvihan ja rasismien motivoimat incel-murhat ja Norjan joukkomurha ovat yksittäisinä tapauksina kauhistuttavia. On huomattava, että ne eivät syntyneet tyhjiössä. Ne olivat tulosta ”prosesseista, diskursseista, narratiiveista, retoriikasta ja positioista, jotka ovat lisääntyneet sekä Euroopassa että USA:ssa viimeisen kymmenen vuoden aikana”.¹⁰⁴ ER:n ja AM:n motiivi oli naisviha, mutta he ammensivat myös rasismista; ABB puolestaan kirjoittaa manifestissaan näkyvästi ”rodusta”. Itse asiassa sukupuoli on hänen argumentaationsa keskiössä, vaikka manifestin analysoijat ovat tuoneet rasismia esille enemmän kuin naisvihaa.¹⁰⁵ Heidän tekojaan ruokkineista ideologioista voi kuka tahansa lukea lisää internetistä. Viha tarttuu.

¹⁰³ Hervik & Meret 2013, 182; Titley 2013.

¹⁰⁴ Hervik & Meret 2013, 184.

¹⁰⁵ Walton 2012.

Naisvihamieliset ja äärioikeistolaiset liikkeet kytkeytyvät ideologisesti yhteen ja saavat voimaa affektiivisista argumenteista, joita kierrätetään internetin kaikukammioissa. Esitin, miten eri lähteissä kehiteltävät ideologiat kiertävät, tarttuvat ja kasvavat. Manosfääri kytkeytyy alt-right -ideologiaan ja oikeistopopulistiseen liikehdintään sekä erilaisten vihasivustojen toimintaan. Viha ei ole vain ääriyhmiä aikalaisista. Sitä esiintyy ja se toimii myös arkisissa nettikeskusteluissa. Sanat ovat tekoja ja ne voivat haavoittaa. Vihapuhe eli yksilöitä tai ryhmiä halveksiva ja näitä vastaan yllyttävä puhe ei koskaan ole vain puhetta. Viha saa aikaan asioita, eikä sen vaikutuksia voi koskaan ennalta tietää. Liukuma vihan tunteen sanallisesta ilmauksesta viharikokseen voi olla pieni.¹⁰⁶ Tunteiden tuottavuus eli performatiivisuus näyttäytyy tässä valossa asiana, johon on kiinnitettävä yhä enemmän huomiota.

Manosfäärin performatiivisuus toimii intersektionaalisesti. Performatiivinen intersektionaalisuus¹⁰⁷ on keino tarkastella sitä, miten mieheyden, valkoisuuden ja heteroseksuaalisuuden intersektionaalisista valta-asemista käsin tuotetaan alisteisia ”toisia”, tässä yhteydessä naisia tai feministejä ja rodullistettuja – kierrättämällä ideologisesti tietynlaisia representaatioita manosfäärin affektiivisissa keskusteluissa. Samalla on mahdollista tarkastella, mitä vaikutuksia tällaisella affektiivisella politiikalla on yhteiskunnassamme. Myös politiikan valtarakenteisiin pesiytyneet taantumukselliset ideologiat kierrättävät ja vahvistavat tietynlaisia representaatioita ja tietynlaisia poliitikkoja. Tämä on nähtävissä esimerkiksi naisiin kohdistuvan väkivallan kitkemisen vaikeutena ja maahanmuuttoon kohdistuvan lainsäädännön tiukkenemisena.

Miesasia-aktivistien, kuten myös maahanmuuton vastustajien ja valkoisen ylivalan kannattajien toiminta on kyberaktivismia, joka on muuttanut poliittisen toimijuuden tapaa.¹⁰⁸ Internetin demokratisoiva vaikutus perustuu osallistumismahdollisuuksien laajenemiseen, siihen, että käytännössä kenellä tahansa on pääsy julkiseen keskusteluun. Manosfääri ei kuitenkaan esimerkiksi avaa uudenlaisia maskuliinisuuksia tai tarjoa utopioita. Päinvastoin, taantumuksena se katsoo menneeseen ja positioi itsensä vahvasti arvoliberaalin edistyksellisyyden, kuten feminismin ja humanitäärisen maahanmuuton kannattajien vastavoimaksi. Konservatiivisten ideologioiden ja niistä kasvuvoimansa saavan nationalistisen oikeistopopulismien kannatus näkyy tasa-arvon takaiskuna ja esimerkiksi aborttioikeuden rajaamisena sekä rajojen pystyttämisenä. Äärimilleen vietyä

¹⁰⁶ Ahmed 2018, 77.

¹⁰⁷ Karkulehto et al. 2012.

¹⁰⁸ Bard Wigdor & Magallanes 2018; ks. myös Noppari & Hiltunen 2018.

manosfäärin kyberaktivismi voi pyrkiä muuttamaan poliittista järjestelmää: murentamaan deliberatiivista, moniäänistä demokratiaa ja korvaamaan sen autoritatiivisella patriarkaatilla.

Lähteet

ADL (Anti-Defamation League) 2018. When Women are the Enemy. Intersection of Misogyny and White Supremacy. <https://www.adl.org/resources/reports/when-women-are-the-enemy-the-intersection-of-misogyny-and-white-supremacy>

Ahmed, Sara 2004. *Cultural politics of emotion*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Ahmed, Sara 2018. *Tunteiden kulttuuripolitiikka*. Suom. Elina Halttunen-Riikonen. Tampere: *Niin & näin*.

Austin, J. L. 1962. *How to Do Things with Words: The William James Lectures delivered at Harvard University in 1955*. Toim. J. O. Urmson & Marina Sbisa. Oxford: Clarendon Press.

Bard Wigdor, Gabriela & Magallanes, Maria Loreta 2018. Argentine Hetero-Hegemonic Masculinism and its Strategy from Cyberactivism. Abstract from Bard Wigdor, G. & Magallanes, M. L. El Masculinismo Hetero-Hegemónico Argentino y su Estrategia desde el Ciberactivismo. *Masculinities and Social Change* 7 (1), 25–51.

Blais, Melissa & Francis Dupuis-Déri 2012. Masculinism and the antifeminist countermovement. *Social Movement Studies* 11: 12, 21–39. First published online. <https://doi.org/10.1080/14742837.2012.640532> (luettu 28.1.2020).

Brown, Tyler 2016. Is there a difference between masculism and masculinism? *Quora* 5 Nov 2016. <https://www.quora.com/Is-there-a-difference-between-masculism-and-masculinism> (luettu 14.6.2018).

Butler, Judith 1997. *Excitable speech. A politics of the performative*. New York: Routledge.

Crenshaw, Kimberlé 1991. Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color. *Stanford Law Review* 43: 6, 1241–1299.

Ging, Debbie 2019. Alphas, Betas, and Incels: Theorising the Masculinities of the Manosphere. *Men and Masculinities* 22 (4): 638–657.

Hervik, Peter 2018. *Racism, Racialization and Anti-Racism in the Nordic Countries*. New York: Palgrave Macmillan.

Hervik, Peter & Meret, Susi 2013. Erostratus Unbound: Norway's 22/7 converging frames of war. *Nordic Journal of Migration Research* 3 (4), 179–186.

- Hokka, Jenni & Nelimarkka, Matti 2019. Affective economy of national-populist images: Investigating national and transnational online networks through visual big data. *New Media & Society*, online first. <https://doi.org/10.1177/1461444819868686> (luettu 28.1.2020).
- Horsti, Karina & Nikunen, Kaarina 2013. The ethics of hospitality in changing journalism: A response to the rise of the anti-immigrant movement in Finnish media publicity. *European Journal of Cultural Studies* 16: 4, 489–504.
- Hänninen, Timo 2018. Miehiä ilman naisia. <https://sarastuslehti.com/2018/05/20/miehia-ilman-naisia/> (luettu 18.5.2018).
- Karkulehto, Sanna & Saresma, Tuija & Harjunen, Hannele & Kantola, Johanna 2012. Intersektionaalisuus metodologiana ja performatiivisen intersektionaalisuuden haaste. *Naistutkimus – Kvonnoforskning* 25: 4, 17–28.
- Kimmel, Michael S. 2013. *Angry White Men: American masculinity at the end of an era*. New York: Nation Books.
- Knuutila, Alekski & Kosonen, Heidi & Saresma, Tuija & Haara, Paula & Pöyhtäri, Reeta 2019. *Viha vallassa. Vihapuheen vaikutukset yhteiskunnalliseen päätöksentekoon*. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-786-4>
- Kovala, Urpo & Palonen, Emilia & Ruotsalainen, Maria & Saresma, Tuija (toim.) 2018. *Populism on the Loose*. Jyväskylä: Nykykulttuuri. URI: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7401-5>
- Kovala, Urpo & Pöysä, Jyrki 2017. Jätkä ja jytky populistisena retoriikkana ja performanssina. Teoksessa Palonen, Emilia & Saresma, Tuija (toim.) *Jätkä ja jytkyt. Perussuomalaiset ja populistin retoriikka*. Tampere: Vastapaino, 249–272.
- Lamoreux, Mack 2018. Awful Misogynist Website 'Return of Kings' Has Finally Been Shut Down. Vice 2.10.2018. https://www.vice.com/en_us/article/d3jq8x/awful-misogynist-website-return-of-kings-has-finally-been-shut-down (luettu 2.2.2020).
- Laasanen, Henry 2010. Mitä on maskulismi? Kirjoituksia miesten tasa-arvosta ja paritumisesta. Puheenvuoro, *Uusi Suomi* 20.3.2010. <http://henrylaasanen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/30804-mita-on-maskulismi> (luettu 14.6.2018).
- Laasanen, Henry 2015. <http://henrylaasanen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/201802-poliitikot-pakottavat-suomalaiset-miehet-naisettomuuteen-6.9>. (luettu 6.6.2018).
- Laasanen, Henry 2016. Saresman dystopinen pastoraali, osa 1. *Miesasia* 6.10.2016. <https://www.miesasia.fi/2016/10/saresman-dystopinen-pastoraali-osa-1.html> (luettu 15.6.2018).
- Lu, Yanqin & Jae Kook Lee 2020. Determinants of cross-cutting discussion on Facebook: Political interest, news consumption, and strong-tie heterogeneity. *New Media & Society*, online first. DOI: <https://doi.org/10.1177/1461444819899879> (luettu 28.1.2020).

- Manne, Kate 2017. *Down Girl. The Logic of Misogyny*. Oxford University Press.
- Määttänen, Juuso & Torvinen, Pekka 2018. Mikä on "incel"? Torontossa ihmisten päälle ajanut opiskelija ilmeisesti julistautui liikkeen kannattajaksi, tästä siinä on kyse. *Helsingin Sanomien* NYT-liite 24.5.2018. <https://www.hs.fi/nyt/art-2000005655657.html> (luettu 1.6.2018).
- Nagle, Angela 2017. *Kill all normies. Online culture wars from 4chan and Tumbls to Trump and the Alt-Right*. Winchester & Washington: Zero Books.
- Nickerson, Raymond S. 1998. Confirmation bias: A ubiquitous phenomenon in many guises. *Review of General Psychology*, first published online. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.2.2.175> (luettu 28.1.2020).
- Nieminen, Jiri 2018. Populism and the Christian Right in Finland: The Political Rhetoric of the Patmos Foundation for World Missions. Teoksessa Kovala, Urpo & Palonen, Emilia & Ruotsalainen, Maria & Saresma, Tuija (toim.) *Populism on the Loose*. Jyväskylä: Nykykulttuuri, 143–160.
- Noppari Elina & Hiltunen, Ilmari 2018. Populistinen vastamedia eliittejä haastamassa. Teoksessa Niemi, Mari K. & Houni, Topi (toim.) *Media ja populismi. Työkaluja kriittiseen journalismiin*. Tampere: Vastapaino, 236–272.
- Nurminen, Matias 2019. Narrative warfare: The 'careless' reinterpretation of literary canon in online antifeminism. *Narrative Inquiry* 29: 2, 313–332. First published online Nov 2019, <https://doi.org/10.1075/ni.19019.nur>.
- Nurminen, Matias 2020. "The Big Bang of Chaotic Masculine Disruption." A Critical Narrative Analysis of Radical Masculinity Movement's Counter-Narrative Strategies. Teoksessa Lueg, Klarissa & Lundholt, Marianne (eds.) *Routledge Handbook of Counter Narratives*. Routledge. (Tulossa)
- O'Neill, Rachel 2018. *Seduction: Men, Masculinity and Mediated Intimacy*. Cambridge: Polity.
- Paasonen, Susanna 2017. Affekti suhteina ja intensiteettinä. *Tieteessä tapahtuu* 2: 42–43.
- Palonen, Emilia & Saresma, Tuija (toim.) 2017. *Jätkät ja jytkyt. Perussuomalaiset ja populistinen retoriikka*. Tampere: Vastapaino.
- Palonen, Emilia & Saresma, Tuija 2019. Kansallinen ja ylijäräinen populismi: eliitinvastaisuutta, anti-intellektualismia, EU-kriittisyyttä ja naisvihaa. Teoksessa Ronkainen, Antti & Mykkänen, Juri (toim.) *Vapiseva Eurooppa. Mitä seuraa eurooppalaisen politiikan kaaoksesta?* Tampere: Vastapaino, 111–126.
- Pöytäri, Reeta & Haara, Paula & Raittila, Pentti 2013. *Vihapuhe sananvapautta kaventamassa*. Tampere: Tampere University Press.
- Roiha, Taija & Haglund, Mia 2017. Hate Speech, Misogyny and Anti-Feminism in Finland. Teoksessa *Feminism on the Peripheries of Europe*. Brussels: Coppieters Foundation.

- Ruotsalainen, Maria & Saresma, Tuija 2017. Monikulttuurisuuskeskustelu Suvivirrestä maahanmuuttajamyyniin. Teoksessa Palonen, Emilia & Saresma, Tuija (toim.) *Jätkät ja jytkyt. Perussuomalaiset ja populismin retoriikka*. Tampere: Vastapaino, 151–180.
- Rämö, Aurora 2019. Musta pilleri (lue: kohta tapahtuu). *Suomen Kuvalehti* 18.4.2019, luettavissa <https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/maaliskuussa-2019-nettipalstoille-ilmestyi-vihje-pian-50-ihmista-kuoli-uuden-seelannin-christchurchissa/>
- Saresma, Tuija 2012. Miesten tasa-arvo ja kaunapuhe blogikeskustelussa. *Sukupuoli nyt! Purkamisia ja neuvotteluja*, s. 13–34. Toim. Hannele Harjunen & Tuija Saresma. Jyväskylä: Kampus Kustannus.
- Saresma, Tuija 2014. Maskulinistiblogi feministidystopiana ja kolonialistisena pastoraalina. Teoksessa Tuija Saresma & Saara Jäntti (toim.), *Maisemassa. Sukupuoli ja kansallisuus suomalaisuuden kuvastoissa*, s. 249–284. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimuskeskus.
- Saresma, Tuija 2016a. Vihan ja kaunan tunneyhteisöt: Timo Hännikäisen Ilman-kokoelman affektiivinen esseistiikka Teoksessa Anna Helle & Anna Hollsten (eds.) (2016), *Tunteet ja tuntemukset suomalaisessa kirjallisuudessa*, s. 221–246. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Saresma, Tuija 2016b. Sananvapaus, vihapuhe ja sananvastuu. Teoksessa Kari Enqvist, Ilari Hetemäki & Teija Tiilikainen (toim.), *Kaikki vapaudesta*, s. 35–53. Helsinki: Gaudeamus 2017.
- Saresma, Tuija 2017a. Väkivaltafantasiat ja pelon politiikka. Sukupuolitettun ja sukupuolittavan verkkovihapuheen luentaa. Teoksessa Karkulehto, Sanna & Rossi, Leena-Maija (toim.) *Sukupuoli ja väkivalta. Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 221–246.
- Saresma, Tuija 2017b. Fictitious Memories of the Nostalgic Past: Racialised Gender Melancholy in the Manosphere. Teoksessa Mikula, Maja (toim.) *Remembering Home in a Time of Mobility. Memory, Nostalgia, and Melancholy*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 151–165.
- Saresma, Tuija 2018a. The Concept of Love in Masculinist Blogs. A Strategic Ideal. In Deirdre Byrne & Yong Wern Mei (toim.): *Fluid Gender, Fluid Love*. Leiden: Brill 2018, 109–126. DOI: 10.1163/9789004380233_008
- Saresma, Tuija 2018b. Circulating the Origin Myth of Western Civilization – The Racial Imagery of ‘Me of the North’ as an Imaginary Heritage in White Supremacist Blogs. Teoksessa Morse, Donald E., Zsófia O. Réti & Miklós Takács (toim.), *(Web)Sites of Memory. Cultural Heritage in the Digital Age*. Debrecen: University of Debrecen, 2018, 68–81.
- Saresma, Tuija 2018c. Politics of fear and racialized rape: Intersectional reading of the Kempele rape case. In Peter Hervik (ed.): *Racialization, Racism, and Anti-Racism in the Nordic Countries*. New York: Palgrave Macmillan 2018, 63–91.

- Saaremaa, Tuija 2018d. Gender Populism – Three Cases of Finns Party Actors’ Traditionalist Anti-Feminism. Teoksessa *Populism as Movement and Rhetoric*. Toim. Urpo Kovalainen & Emilia Palonen & Maria Ruotsalainen & Tuija Saaremaa, s. 177–200. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimuskeskus.
- Saaremaa, Tuija (tulossa) Manosfäärin maskulismi: nettikeskustelujen performatiivisuutta analysoimassa. Teoksessa Aho, Timo & Nieminen, Jiri & Salo, Arttu (toim.) *Maskuliinisuuden metodologiaa*.
- Suomen Uutiset 2018. Halla-aho: Puhe väestönvaihdosta ei ole foliohattuilua tai liioittelua. *Suomen Uutiset* 17.4.2018. <https://www.suomenuutiset.fi/halla-aho-puhe-vaestonvaihdoksesta-foliohattuilua-liioittelua/> (luettu 2.2.2020).
- STT (2018) "Haikaillaan ideaalimaailmaan, jossa mies oli perheen pää ja nainen kuuliainen". Julkaistu esim. *Etelä-Suomen Sanomissa* 26.4.2018, <https://www.ess.fi/uutiset/kotimaa/art2453980> (luettu 27.1.2019).
- Sunstein, Cass 2001. *Republic.com*. Princeton: Princeton University Press.
- Suominen, Jaakko 2013. Johdanto – sosiaalisen median aika. Teoksessa Suominen, Jaakko & Östman, Sari & Saarikoski, Petri & Turtiainen, Riikka (toim.) *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Helsinki: Gaudeamus, 9–27.
- Teivainen, Teivo 2012. Siniristi-jihadismi? Maskulinistinen nationalismi koulujen itsenäisyysjuhlassa. Postattu blogiin 6.12.2012. <https://teivo.net/2012/12/06/siniristi-jihadismi/> (luettu 12.6.2018).
- Tervonen, Kaisa 2017. Pimeän naurun piilopaikka. Nettifoorumi Ylilaudalla piilee niin viha, vertaistuki kuin propaganda. *Voima* 14.10.2017. <http://voima.fi/artikkeli/2017/pimean-naurun-piilopaikka/> (luettu 19.6.2018).
- Titley, Gavan 2013. They called a war, and someone came: The communicative politics of Breivik’s ideoscape. *NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Studies* 20: 1, 216–224.
- Vainikka, Eliisa 2019. Naisvihan tunneyhteisö. Anonymisti esitettyä verkkovihaa Ylilaudan ihmissuhdekeskusteluissa. *Media & viestintä* 4, 1–25.
- Vihma, Antto & Hartikainen, Jarno & Ikäheimo, Hannu-Pekka & Seuri, Olli 2018. *Totuuden jälkeen – Miten media selviää algoritmien ja paskapuheen aikana*. Helsinki: Teos.
- Vuori, Jaana 2004. Sukupuolen ja seksuaalisuuden retorinen analyysi. Teoksessa Liljeström, Marianne (toim.) *Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta*. Tampere: Vastapaino, 93–117.
- Walton, J. S. 2012. Anti-feminism and misogyny in Breivik’s ”Manifesto”. *NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Studies* 20: 1, 4–11.